

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 3Cdo/36/2020
Identifikačné číslo spisu: 7212218806
Dátum vydania rozhodnutia: 29.06.2022
Meno a priezvisko: JUDr. Erika Šobichová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2022:7212218806.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne: Q. L., nar. XX.X.XXXX, bytom K. XX, C., proti žalovanej: BNP PARIBAS PERSONAL FINANCE SA, so sídlom Boulevard Haussmann 1, 75009 Paríž, Francúzska republika, zapísaná v parížskom Registri obchodu a spoločností pod č. 542 097 902, konajúca na území Slovenskej republiky prostredníctvom BNP PARIBAS PERSONAL FINANCE SA, pobočka zahraničnej banky, so sídlom Karadžičova 2, Bratislava, IČO: 47 258 713, zastúpenej: Advokátska kancelária Nagyová Tenkač, s. r. o., so sídlom Ružinovská 42, Bratislava, IČO: 36 862 169, o určenie neplatnosti úverovej zmluvy, vedenom na Okresnom súde Košice II pod sp. zn. 29 C 153/2012, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach zo 17. júla 2019, sp. zn. 9 Co 203/2018, v znení opravného uznesenia Krajského súdu v Košiciach zo 16. augusta 2019, sp. zn. 9 Co 203/2018, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Košiciach zo 17. júla 2019, sp. zn. 9 Co 203/2018, v zmeňujúcej časti a v časti výroku o náhrade trov konania zrušuje a vec mu vracia v rozsahu zrušenia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1.1 Žalobkyňa sa žalobou doručenou Okresnému súde Košice II (ďalej len „súd prvej inštancie“) dňa 29.6.2012 domáhala, aby súd o. i. určil, že zmluva o úvere z 3.3.2003 s číslom úverového účtu XXXXXXXXXXXXXXXX (ďalej len „zmluva o revolvingovom úvere“) uzavretá medzi ňou a žalovanou je neplatná a z dôvodu, že pri úvere je vysoká ročná úroková sadzba, pričom vzájomné plnenia účastníkov sú v hrubom nepomere.

1.2 Žalovaná podaním zo 6.5.2013 pre prípad, že by súd učil zmluvu o úvere za neplatnú, predniesla vzájomný návrh, na základe ktorého žiadala, aby súd zaviazal žalobkyňu na úhradu sumy 1.972,99 eur s úrokmi vo výške 28,68 % ročne zo sumy 1.722,17 eur od 23.10.2012 do zaplatenia spolu s úrokmi z omeškania vo výške 8,75 % ročne zo sumy 1.972,99 eur od 30.10.2012 do zaplatenia, ako aj na náhradu trov konania. Vzájomný návrh žalovanej Okresný súd Košice II (ďalej len „súd prvej inštancie“) v poradí prvým rozsudkom z 20.1.2014, č. k. 29 C 153/2012-203, právoplatne vylúčil na samostatné konanie.

2.1 Súd prvej inštancie v poradí tretím rozsudkom z 24.1.2018, č. k. 29 C 153/2012-368, žalobu

žalobkyne zamietol.

2.2 Súd prvej inštancie síce pristúpil k vykonaniu dokazovania, no záverom konštatoval, že žalobkyňou podaná žaloba o určenie právnej skutočnosti nie je správne zvoleným prostriedkom ochrany jej práv. Žalobkyňa podala žalobu podľa § 137 písm. d/ CSP, no podľa tohto ustanovenia právo na podanie tohto druhu žaloby musí žalobcovi vyplývať z osobitného predpisu. Pretože podľa súdu prvej inštancie takéto právo na podanie žaloby podľa § 137 písm. d/ zo žiadneho osobitného predpisu žalobkyňi nevyplývalo, žalobu zamietol.

2.3 O trovách konania rozhodol podľa § 255 ods. 1 CSP, keď ich priznal v spore úspešnému žalovanej.

3.1 Krajský súd v Košiciach (ďalej aj ako „odvolací súd“) na odvolanie žalobkyne rozsudkom zo 17.7.2019, sp. zn. 9 Co 203/2018, v spojení s v záhlaví označeným opravným uznesením) zmenil rozsudok súdu prvej inštancie tak, že určil, že zmluva o revolvingovom úvere je neplatná v časti dohodnutých úrokov vo výške 2,39 % mesačne. V prevyšujúcej časti rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil. Stranám sporu náhradu trov konania nepriznal.

3.2 Odvolací súd považoval za nesprávny záver súdu prvej inštancie vo vzťahu k právu žalobkyne na podanie žaloby o určenie právnej skutočnosti podľa § 137 písm. d/ CSP. Poukázal pritom na ustanovenie § 11 ods. 4 zákona č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o spotrebiteľských úveroch“), podľa ktorého sa spotrebiteľ môže pred súdom domáhať určenia neplatnosti zmluvy o spotrebiteľskom úvere alebo určenia bezúčročnosti a bezpoplatkovosti poskytnutého spotrebiteľského úveru žalobou.

3.3 Z uvedeného dôvodu odvolací súd na pojednávaní dňa 17.7.2019 pristúpil k vykonaniu dokazovania. V relevantnej časti svojho odôvodnenia odvolací súd uviedol, že z obsahu listinného dôkazu - priemerné úrokové miery z úverov obchodných bánk pre rok 2003, týkajúcich sa úverov poskytovaných obyvateľstvom predloženého právnym predchodcom žalovanej (č. l. 177) vyplynulo, že v mesiaci marec 2003 bola výška priemerných úrokových mier z úverov obchodných bánk pre obyvateľstvo - podľa sektorov, vo výške 7,50 % a 9,64 %; - podľa časového hľadiska, pri dlhodobých úveroch nad 5 rokov vo výške 7,62 % a 7,24 %. Odvolací súd ďalej zistil, že v žiadosti/zmluve o poskytnutí revolvingového úveru z 3.3.2003 bola dohodnutá výška mesačnej úrokovej sadzby vo výške 28,68 %.

3.4 Podľa odvolacieho súdu dohodnutá výška úroku sa pričila dobrým mravom (§ 39 občianskeho zákonníka). Aj keď občiansky zákonník neobsahuje legálnu definíciu pojmu dobré mravy, právna teória a ustálená súdna prax pod pojmom dobré mravy rozumie pravidlá morálneho charakteru všeobecne platné v demokratickej spoločnosti, v ktorej sa uplatní a presadzuje vzájomná slušnosť, ohľaduplnosť a vzájomné rešpektovanie, pričom tieto pravidlá ako súhrn určitých etických a kultúrnych noriem v spoločnosti sú všeobecne uznávané a je daný všeobecný záujem na ich rešpektovaní. Dohodnutie úrokov z úveru pre občana - fyzickú osobu v miere 28,68 % ročne, ktorá miera podstatne preyšuje (približne trojnásobne) najvyššiu možnú priemernú mieru úrokov 9,64 % ročne z úverov poskytovaných obyvateľstvu v rozhodnom období obchodnými bankami, porušuje podľa odvolacieho súdu uvedené pravidlá morálneho charakteru, teda je v rozpore s dobrými mravmi. V tom dôsledku považoval dojednanie o úroku v zmluve neplatné. Preto konštatoval, že žaloba o určenie neplatnosti právneho úkonu v časti o úrokoch bola dôvodná. Odvolací súd preto rozsudok súdu prvej inštancie v časti o určenie neplatnosti úverovej zmluvy zmenil tak, že určil neplatnosť zmluvy v časti dohodnutých úrokov. V prevyšujúcej časti rozsudok ako vecne správny podľa § 387 ods. 1 CSP potvrdil.

3.5 O trovách celého konania bolo rozhodnuté podľa § 396 ods. 2 § 255 ods. 2 CSP. Úspech či neúspech ani jednej zo strán sporu nebol prevažujúci, preto odvolací súd nárok na náhradu trov konania žalobkyňi ani žalovanej nepriznal.

4.1 Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala žalovaná (ďalej aj „dovolateľka“) dovolanie prípustnosť ktorého vyvodzovala z § 421 ods. 1 písm. b/ CSP. Podľa jej názoru spočíva napadnutý rozsudok na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolaciemu súdu navrhla, aby rozsudok odvolacieho súdu v spojení s opravným uznesením zo 16.8.2019 v rozsahu zmeny rozsudku súdu prvej inštancie zmenil tak, že žalobu zamietla.

4.2 Podľa žalovanej odvolací súd nesprávne právne posúdil otázku rozporu dohodnutých úrokov s dobrými mravmi - pri výške úrokov dohodnutých v zmluve o revolvingovom úvere vo výške 2,39 % mesačne (t. j. 28,68 % ročne), a to z dôvodu, že súd neporovnával výšku úroku v zmluve s výškou

úroku pri obdobných úveroch, resp. že neprihliadal na typ úveru. Odvolací súd mal porovnávať dohodnutý úrok v spotrebiteľskej zmluve s úrokmi poskytovanými peňažnými ústavmi pri porovnateľnom type produktu, a teda pri revolvingových úveroch. Odvolací súd v napadnutom rozsudku žiadnym spôsobom nezohľadnil špecifikum a podstatu revolvingového úveru. V tejto súvislosti poukázala na zákon č. 258/2001 Z. z. o spotrebiteľských úveroch v znení účinnom od 1.7.2008 (účinné až po vzniku zmluvy o úvere uzavretej medzi žalobkyňou a žalovanou) a naň nadväzujúce nariadenie vlády SR č. 238/2008 Z. z., ktoré rozlišovalo medzi spotrebiteľskými úvermi a spotrebiteľskými úvermi na kreditnú kartu (t. j. revolvingovými úvermi), keď v § 1 ods. 2 ustanovilo: „výška odplaty za poskytnutie spotrebiteľského úveru na kreditnú kartu nesmie prevýšiť sumu, ktorá zodpovedá dvojnásobku priemernej úrokovej miery pre kreditné karty platnej ku dňu podpisu zmluvy o spotrebiteľskom úvere a zverejnenej podľa § 7a ods. 2 zákona.“ Podľa takéhoto zverejnenia informácií, t. j. za prvý štvrtrok 2008, bola maximálna výška odplaty za poskytnutie spotrebiteľského úveru na kreditnú kartu 39,02 %. To znamená, že aj z perspektívy uvedenej právnej úpravy (no prijatej vládou o 5 rokov neskôr ako došlo k uzavretiu zmluvy o úvere) by úrok, ktorý si medzi sebou žalobkyňa a žalovaná dohodli vo výške 29 % plne obstál. V tejto súvislosti tiež poukázala na ust. § 1 ods. 1a nariadenia vlády č. 87/1995 Z. z., podľa ktorého odplata pri poskytnutí peňažných prostriedkov spotrebiteľovi nesmie prevýšiť dvojnásobok priemernej ročnej percentuálnej miery nákladov bánk a pobočiek zahraničných bánk pre jednotlivé typy novoposkytnutých spotrebiteľských úverov pri období úvere alebo pôžičke ročne. Podľa zverejnených informácií o údajoch o novoposkytnutých spotrebiteľských úveroch bankami a pobočkami zahraničných bánk (t. j. za 2. štvrtrok 2019) je pri spotrebiteľských úveroch na kreditné karty priemerná hodnota RPMN 22,62 %, to znamená že maximálna odplata pri tomto type spotrebiteľského úveru je 45,24 %. Teda aj v súčasnosti, t. j. po 16 rokoch od uzavretia zmluvy medzi žalobkyňou a právnym predchodcom žalovanej, takáto dohodnutá výška úroku obstojí a je v súlade so zákonom č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (ďalej len „občiansky zákonník“) a nariadením vlády č. 87/1995 Z. z.. V tejto súvislosti dôvodil, že dohodnutá zmluva o revolvingovom úvere neobsahuje také vedľajšie dojednania, ktoré by prekročovali najvyššiu prípustnú mieru odplaty, resp. že by bola v rozpore s dobrými mravmi. Odvolací súd preto podľa žalovanej pochybil, keď dohodnutú úverovú zmluvu porovnával s produktmi bánk, ktoré boli svojou povahou odlišné od revolvingového úveru a bez prihliadnutia na špecifiká revolvingového úveru. Súd nemal vychádzať z priemerných úrokových mier obchodných bánk, keďže tieto neobsahovali údaje o revolvingových úveroch.

4.3 Podľa žalovanej odvolací súd mal pri posudzovaní dobrých mravov pomerovať výšku dohodnutého úroku v zmluve s úrokmi porovnateľných produktov peňažných ústavov. Ak sa pri posudzovaní toho, či je úrok rozporný s dobrými mravmi, nevenoval špecifiku a podstate finančného produktu (t. j. revolvingovému úveru), nesprávne vec posúdil. Považoval za absurdné, aby výška úrokov v zmluve o revolvingovom úvere (úvere na kreditnú kartu) bola určená za rozpornú s dobrými mravmi, ak za porovnateľných ekonomických podmienok táto suma zodpovedá právnej úprave maximálnej prípustnej odplaty pri spotrebiteľských úveroch prijatej neskôr - po uzavretí zmluvy medzi žalobkyňou a právnym predchodcom žalovanej, ba dokonca takáto výška dohodnutého úroku by zodpovedala aj súčasnej právnej úprave.

4.4 Podľa žalovanej inštitút dobrých mravov je v rozhodovacej praxi potrebné využívať reštriktívne a citlivo. V posudzovanom prípade sa tak nestalo, pretože dohodnutý úrok v rámci spotrebiteľského úveru na kreditnú kartu žiadnym spôsobom nevybočoval z obvyklých úrokov tohto typu finančného produktu v danom mieste a čase, čo potvrdzuje aj legislatívny vývoj a stropovanie maximálnej výšky odplaty v neskoršom období.

4.5 Žalovaná záverom uviedla, že nemá vedomosť o rozhodnutiach dovolacieho súdu, ktoré by dopadali na situáciu v tomto konaní, a teda je toho názoru, že vymedzená právna otázka nebola dovolacím súdom doteraz vyriešená. V tejto súvislosti uviedla, že podľa jej názoru doterajšie rozhodnutia dovolacieho súdu sp. zn. 5 Cdo 26/2011, resp. 1 Cdo 57/2005 nedopadajú priamo na posudzovanú situáciu, keďže nedávajú odpoveď na to, či má súd pri posúdení súladnosti dojednanej výšky úrokov s dobrými mravmi porovnávať dohodnutý úrok z úrokov mierou obvyklou z praxe peňažných ústavov pri porovnateľných produktoch, resp. prihliadať na typ finančného produktu.

5. K dovolaniu žalovanej sa vyjadrila žalobkyňa. Rozhodnutie odvolacieho súdu považuje za vecne správne. Odvolací súd zo skutkových zistení vyvodil správne závery o právach a povinnostiach

skutkových strán, pričom rozsudok aj riadne odôvodnil. Odvolací súd správne posúdil neprimeranú výšku úroku, ktorý trojnásobne prekračoval najvyššiu priemernú mieru úrokov z úverov poskytovaných obyvateľstvu v rozhodnom období obchodnými bankami. Podľa žalobkyne nemožno porovnávať ročnú percentuálnu mieru nákladov (RPMN) s priemernou mierou úrokov.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací po zistení, že dovolanie podala včas strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená v súlade s § 429 ods. 1 CSP, bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP), preskúmal vec a dospel k záveru, že dovolanie žalovanej je dôvodné; v dôsledku jeho účinku dovolací súd zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 a § 450 CSP).

7. Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 CSP).

8. Podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

9. Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

10. K posúdeniu dôvodnosti dovolania (či dovolateľom napadnuté rozhodnutie skutočne spočíva na nesprávnom právnom posúdení) môže dovolací súd pristúpiť len po prijatí záveru o prípustnosti dovolania. Právna úprava dovolacieho konania obsiahnutá v CSP (podobne ako predchádzajúca právna úprava, pozn.) dôsledne odlišuje prípustnosť a dôvodnosť dovolania. V neposlednom rade dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom. Rovnako je dovolací súd viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd (§ 442 CSP).

11. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnu (teda v žiadnom prípade nie o skutkovú otázku). Zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že otázkou riešenou odvolacím súdom sa tu rozumie tak otázka hmotnoprávna (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj procesnoprávna (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Otázka relevantná v zmysle § 421 ods. 1 písm. b/ CSP musí byť procesnou stranou nastolená v dovolaní (a to jasným, určitým a zrozumiteľným spôsobom). V prípade absencie vymedzenia právnej otázky preto nemôže najvyšší súd pristúpiť ani k posudzovaniu všetkých procesnoprávnych a hmotnoprávnych otázok, ktoré pred ním riešili prvoinštančný a odvolací súd.

12. Nevyhnutnou podmienkou prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP je, že sa týka právnej otázky, na riešení ktorej založil odvolací súd svoje rozhodnutie. Toto ustanovenie dopadá len na takú právnu otázku, ktorú: a/ odvolací súd riešil [neponechal ju nepovšimnutou a pri svojich právnych úvahách nedotknutou, ale ju riadne nastolil, vysvetlil jej podstatu, vyjadril vo vzťahu k nej svoje právne úvahy (prípadne možnosti odlišných prístupov k jej riešeniu) a vysvetlil jej riešenie a tiež dôvody, so zreteľom na ktoré zvolil práve riešenie, na ktorom založil svoje rozhodnutie], a b/ (zároveň) dovolací súd ešte neriešil.

13. Žalovaná dovolaciu otázku podľa § 421 ods. 1 písm. b/ nastolila v súlade s § 432 CSP, keď vo svojej podstate v dovolaní namietala nesprávne právne posúdenie odvolacieho súdu spočívajúce v nesprávnej aplikácii ustanovenia § 39 občianskeho zákonníka na zistený skutkový stav, keď podľa žalovanej dohodnuté zmluvné úroky v zmluve o spotrebiteľskom revolvingovom úvere vo výške 28,68 % p. a. nie

sú v rozpore s dobrými mravmi. Právne posúdenie odvolacieho súdu nepovažovala za správne z dôvodu, že odvolací súd mal pri výške dohodnutých zmluvných úrokov zohľadniť typ finančného produktu, resp. typ úveru - tzv. revolvingovým úverom ako i tým, že podľa žalovanej by dohodnutý zmluvný úrok nemožno považovať za nemravný, pretože by obstál aj v kontexte novšej/neskoršej právnej úpravy regulujúcej odplatu za poskytnutý spotrebiteľský úrok. Podľa žalovanej pri zohľadnení uvedených východísk, dohodnutý úrok, nemožno považovať za rozporný s dobrými mravmi podľa § 39 občianskeho zákonníka.

14. Pretože ako judikuje vo viacerých svojich rozhodnutiach ústavný súd - predmetom dovolania môžu byť nielen právne otázky vo forme abstraktných právnych viet bez vzťahu na konkrétny skutkový stav, ale aj otázky týkajúce sa právneho posúdenia rôznych konkrétnych skutkových stavov (III. ÚS 210/2021), najvyšší súd považuje v posudzovanom prípade vyššie uvedené nastolenie dovolacej otázky, resp. dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. b/ za dostačujúce pre účely dovolacieho konania. Uvedené konštatuje dovolací súd aj preto, že v prípade dobrých mravov podľa § 39 ide o relatívne neurčitý zákonný pojem, ktorý nemožno vždy jednoducho oddeliť od konkrétneho skutkového stavu. Resp. opäť slovami ústavného súdu - odpovede na súčasné a budúce právne otázky sa netvoria len formulovaním abstraktných právnych viet bez vzťahu na konkrétny skutkový stav, ale aj množstvom na seba naväzujúcich odpovedí na právne posúdenie rôznych konkrétnych skutkových stavov z pohľadu relatívne neurčitých zákonných pojmov (III. ÚS 383/2021).

15. Preskúmaním rozhodnutia odvolacieho súdu, dovolací súd zistil, že odvolací súd zmenil rozhodnutie súdu prvej inštancie tak, že určil, že zmluva o revolvingovom úvere je neplatná v časti dohodnutých úrokov vo výške 2,39 % mesačne. Odvolací súd svoje rozhodnutie odôvodnil tým spôsobom, že ním vykonaným dokazovaním mal za preukázané, že výška priemerných úrokových mier z čerpaných úverov obchodných bánk pre obyvateľstvo v čase uzavretia zmluvy o revolvingovom úvere bola 9,64 %. Odvolací súd mal tiež za preukázané, že v žiadosti/zmluve o poskytnutí revolvingového úveru z 3.3.2003 bola dohodnutá výška mesačnej úrokovej sadzby vo výške 28,68 %. Na základe uvedeného uzavrel, že dohodnuté úroky z úveru pre občana - fyzickú osobu v miere 28,68 % ročne, podstatne prevyšujú (približne trojnásobne) vyššie uvedenú hodnotu 9,64 % vyplývajúcu zo štatistík NBS čerpaných úverov obyvateľstvom za mesiac marec 2003. Preto podľa odvolacieho súdu zmluvne dohodnutý úrok porušoval uvedené pravidlá morálneho charakteru, teda je v rozpore s dobrými mravmi, a preto podľa § 39 občianskeho zákonníka zmluvu v časti dohodnutej výšky úrokov považoval za neplatnú.

16. Podľa dovolacieho súdu je z uvedeného zrejmé, že za jediný a rozhodujúci parameter na právny záver o rozpore dohodnutej výšky úrokov s dobrými mravmi považoval odvolací súd dohodnutú výšku úrokov, a to vo výške 28,68 % - prevyšujúcej približne trojnásobne referenčnú hodnotu 9,64 % priemerných úrokových mier z úverov obchodných bánk pre obyvateľstvo v čase uzavretia zmluvy o revolvingovom úvere (dostupné na webe www.nbs.sk).

17. V prvom rade dovolací súd pripomína, že v posudzovanom prípade vzhľadom na dátum uzavretia zmluvy o revolvingovom úvere (rok 2003), odvolací súd nemohol použiť kogentné ustanovenia limitujúce výšku odplaty pri spotrebiteľských úveroch podľa § 3 ods. 10 a 11 zákona č. 258/2001 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a v zmysle vykonávacieho nariadenia vlády č. 238/2008 Z. z. (účinné od 1. júla 2008) ani v súčasnosti účinnú právnu úpravu regulujúcu najvyššiu prípustnú mieru odplaty pri poskytnutí peňažných prostriedkov spotrebiteľovi - ustanovenie § 53 ods. 6 Občianskeho zákonníka v znení účinnom od 1.6.2014 a naň naväzujúce ustanovenie § 1a nariadenia vlády č. 87/1995 Z. z. v znení účinnom od 1.9.2014.

18. Rovnako nebolo možné určiť neplatnosť uzavretia zmluvy s poukazom na inštitút úžery podľa ustanovenia § 39a občianskeho zákonníka účinného od 1.6.2014, pretože podľa prechodných ustanovení k tejto úprave občianskeho zákonníka vznik právnych vzťahov pred účinnosťou doplnenia tohto ustanovenia do občianskeho zákonníka ako aj nároky z nich vzniknuté sa posudzujú podľa predpisov účinných do 1.6.2014 (§ 879r prvá veta za bodkočiarkou občianskeho zákonníka).

19. Pretože vyššie uvedené ustanovenia nemožno retroaktívne vzťahovať na posudzovaný prípad, dá sa porozumieť snahe odvolacieho súdu skúmať výšku úrokov vo svetle inštitútu dobrých mravov. Inštitút dobrých mravov je v občianskom zákonníku okrem ustanovenia § 39 OZ sankcionujúcim absolútnou neplatnosťou právne úkony priečiace sa dobrým mravom, vo všeobecnosti vyjadrený v § 3 ods. 1 občianskeho zákonníka, podľa ktorého výkon práv a povinností vyplývajúcich z občianskoprávných vzťahov (...) nesmie byť v rozpore s dobrými mravmi.

20. Pretože ako je zrejmé z ustanovenia § 3 ods. 1 občianskeho zákonníka, ide o právnu normu s relatívnou hypotézou, hranice medzi právnou istotou a zmluvnou slobodou na jednej strane a hodnotami spravodlivosti a slušnosti, morálky sú nachádzané v procese aplikácie práva súdmi.

21. Otázka, do akej miery má mať prevahu ochrana uvedených hodnôt pred zmluvnou slobodou, je otázkou hľadania rovnováhy medzi oboma princípmi. Relevantná judikatúra (uvedená v texte ďalej) však nepochybne pripúšťa možnosť skúmať v rámci skutkovej podstaty rozporu s dobrými mravmi aj pohľad primeranosti zmluvných plnení, teda z pohľadu hrubého nepomeru zmluvných plnení. Pokiaľ je plnením poskytnutie peňažných prostriedkov, sú z nich získavaným peňažným plnením úroky.

22. Vo všeobecnosti platí, že na záver o hrubom (ne)pomere práv a povinností je potrebné posúdiť viaceré okolnosti právneho úkonu. V zmysle judikatúry najvyššieho súdu pri posúdení primeranosti dojedanej výšky úrokov pri peňažnej pôžičke treba prihliadnúť na celkové okolnosti úkonu, jeho pohnútky a účel, ktorý sledoval, ako aj porovnať dojednaný úrok s úrokovou mierou obvyklou z praxe peňažných ústavov (1 Cdo 57/2005).

23. Na druhej strane, dozaista môže nastať aj situácia, keď je samotná výška dohodnutého úroku do takej miery neprimeraná, že iný záver ako protiprávnosť je vylúčený, a skúmanie ďalších okolností, prípadne zostane celkom bez významu.

24. Pokiaľ ide o rozhodnutia dovolacieho súdu, v ktorých samotná výška dohodnutého úroku spôsobovala neprimeranosť úroku, možno v prvom rade poukázať na vyššie citované rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 57/2005. Predmetom posúdenia súdov boli dohodnuté úroky vyše 300 %, čo v danom prípade predstavovalo približne dvadsaťpäť násobok obvyklej úrokovej miery. Takto dojednané úroky je potrebné považovať za úroky dojednané v rozpore s dobrými mravmi. V uvedenom prípade nešlo o vzťah spotrebiteľský.

25. V ďalšom konaní, v ktorom síce tiež nešlo o vzťah spotrebiteľský, no o pôžičku medzi dvomi fyzickými osobami, sp. zn. 5 Cdo 26/2011, dovolací súd uviedol, že neprimeranou, a preto odporujúcou dobrým mravom, je taká výška úrokov dojednaná podľa § 658 ods. 1 Občianskeho zákonníka, ktorá podstatne presahuje úrokovú mieru v dobe dojednávania obvyklú, určenú najmä s prihliadnutím k najvyšším úrokovým sadzbám, uplatňovaným bankami pri poskytovaní úverov alebo pôžičiek.

26. V uvedenom rozhodnutí dovolací súd za takúto - podstatným spôsobom presahujúcu úrokovú mieru spôsobujúcu neplatnosť považoval dovolací súd, mieru prevyšujúcu 4-násobne až 5,5-násobne prevyšujúcich obvyklú úrokovú mieru v danom období: Vzhľadom na skutočnosť, že úroková miera dohodnutá medzi účastníkmi konania v zmluvách o pôžičke uzavretých dňa 14. júna 1998 a 3. júla 1998 takmer 4-násobne až 5,5-násobne (teda podstatne) prevyšuje obvyklú úrokovú mieru, dospel odvolací súd k záveru, že takto dohodnutá výška úrokov v zmluve o pôžičke je zrejme neprimeraná a je v rozpore s dobrými mravmi v zmysle § 39 Občianskeho zákonníka. V uvedenom prípade tiež súd na okraj uviedol, že posudzovanú výšku úrokov 48 % a 60 % považoval v nepomere k hypotetickým úrokom vo výške 20 % až 29 % (aké pôžičky však peňažný ústav v rozhodnej dobe neposkytoval).

27. Podobne najvyšší súd v konaní vedenom pod sp. zn. 1 MCdo 1/2009 zrušil rozsudky krajského a okresného súdu, keď tieto nezistovali, nezaoberali sa a neustálili, či obsah právneho úkonu, v ktorom je výška úrokov 60 % ročne, neodporuje dobrým mravom, aj keď sa účastníci právneho úkonu na výške

úrokov dohodli. Za účelom určenia prípustnej miery úroku preto nariadil doplniť dokazovanie vyjadrením minimálne jedného peňažného ústavu k výške úrokovej miery poskytovanej v peňažných ústavoch, až potom o žalobe rozhodnúť. V posudzovanom prípade išlo o vzťah spotrebiteľský.

28. Na druhej strane z novších rozhodnutí možno poukázať, že v konaní vedenom pred najvyšším súdom pod sp. zn. 1 Cdo 109/2019 žalovaný poskytol pôžičku v sume 15.000 eur, za dojednaný zmluvný úrok 36 %, ktorý mali vrátiť v splátkach po 450 eur mesačne (úroky) v lehote 12 mesiacov a s poslednou splátkou úroku bola splatná aj istina. Nakoľko išlo o zmluvu o pôžičke uzavretú medzi dvomi fyzickými osobami a na ich právny vzťah sa tak nevzťahovali ustanovenia § 52 a nasl. občianskeho zákonníka, súdy posudzovali dohodnutú výšku úroku vo svetle § 39 občianskeho zákonníka, pričom ju nepovažovali v rozpore s dobrými mravmi. Dovolací súd zhodnotil, že odvolacie súdy sa takýmto posúdením o. i. neodklonili od ustálenej praxe dovolacieho súdu.

29. Na základe uvedených rozhodnutí možno konštatovať, že dovolací súd v minulosti považoval za neprimeraný rádovo vyšší dohodnutý úrok ako úrok 28,68 % v posudzovanom prípade. Vychádzajúc z uvedených rozhodnutí podľa dovolacieho súdu nemožno považovať prístup odvolacieho súdu za správny, keď tento považoval dohodnutý úrok v zmluve o revolvingovom úvere za neprimeraný a v rozpore s dobrými mravmi (§ 39 občianskeho zákonníka).

30. Je síce pravdou, že v čase uzavretia zmluvy prevyšoval až trojnásobne - priemerné úrokové miery z úverov obchodných bánk pre rok 2003. No podľa dovolacieho súdu v posudzovanom prípade dohodnutý úrok vo výške 28,68 % nemožno považovať do takej miery neprimeraný, že by len na základe jeho výšky bolo možné urobiť záver o hrubom nepomere vzájomných plnení, a to i napriek skutočnosti, že v posudzovanom prípade išlo o vzťah spotrebiteľský.

31. V posudzovanom prípade je zrejmé, že žalovaná nie je bankou, no nebankovým poskytovateľom finančných služieb, pričom je všeobecne známou skutočnosťou, že nebankovní poskytovatelia finančných služieb poskytujú úvery klientom za vyššie úrokové sadzby než banky a tieto úrokové sadzby sa líšia aj podľa typu finančného produktu. Tak napríklad v prípade úverov na nákup nehnuteľnosti (hypoték) sú úrokové sadzby podstatne nižšie než u spotrebiteľských úverov a naopak v prípade revolvingových úverov, kontokorentných či kartových úverov sú úroky podstatne vyššie. V tejto súvislosti tiež možno poukázať na skutočnosť, že z dát Národnej banky Slovenska (dostupné na www.nbs.sk) - Súhrnné informácie o údajoch o novoposkytnutých spotrebiteľských úveroch veriteľmi za 4. štvrtrok 2012 (teda v čase vypovedania zmluvy žalobkyňou; tento druh dát k momentu uzavretia zmluvy neexistuje) vyplýva, že priemerná RPMN v prípade spotrebiteľských úverov prostredníctvom kreditných kariet bola 26,62 % (skutočnosť všeobecne známa, preto sa v zmysle § 186 ods. 1 CSP nedokazuje.). I keď je nepochybné, že RPMN nemožno v plnej miere stotožniť s výškou dohodnutých úrokov, v prípade revolvingového úveru tento údaj podľa dovolacieho súdu dotvára obraz toho, že úvery na kreditné karty, resp. revolvingové úvery patria dlhodobo k najdrahším druhom spotrebiteľských úverov a dohodnutá výška úroku 28,68 % p. a. je síce vysoká, no nedosahuje takú intenzitu a závažnosť, ktorá by spôsobovala rozpor dohodnutej výšky úroku s dobrými mravmi.

32. Z týchto dôvodov najvyšší súd zrušil rozsudok odvolacieho súdu v zmeňujúcej časti (I. výrok napadnutého rozsudku) a v časti výroku o náhrade trov (III. výrok napadnutého rozsudku) podľa § 449 ods.1 CSP a vec mu vrátil v rozsahu zrušenia na ďalšie konanie.

33. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazané právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

34. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 454 ods. 3 CSP).

35. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.